

LA RENAXENSA,

PERIÓDICH DE LITERATURA, CIENCIAS Y ARTS.

SURT LOS DIAS 10, 20 Y ÚLTIM DE CADA MES.

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ.	
Tres mesos.	9 Rals.
Al estranger, tres mesos. . .	13 »
Ultramar, tres mesos. . . .	18 »
Un número sol.	1 »

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ.
Carrer de Jerusalem, n.º 32,
primer pis.

RECLAMS.
Los subscriptors per ratlla. . 1/2 Ral.
Los no subscriptors per id. . 1 »
Passant de 10 ratllas, á preus convencionales.

SUMARI.

Lo poeta Anselm Clavé; per *Celesti Barallat y Falguera*.—Consideracions sobre la historia de S. Feliu de Guixols; per *Antoni Elias de Molins*.—Greu de l'ànima (poesia); per *Francesch Pelay Briz*.—Laboratori del pagès; per *Lluís Justo y Villanueva*.—La fandanguera (poesia); per *Joan Planas*.—La conversa al entorn de la llar; per *Joseph d'Arguillol*.—Cant popular (poesia); per *Antoni Vila*.—Consistori dels Jochs Florals.—Novas.
Polletí.—Historia de Banyolas (continuació); per *Pere Alsina*.—Julita (continuació); per *Martí Genís y Aguilar*.

LO POETA ANSELM CLAVÉ.

RECORTS DE 1858 Á 1864.

V.

«En cap ocasió es mes poderosa la lírica (ha dit un dels professors de la Universitat de Barcelona) que cuan, á la vista de tot un poble y en un moment solemne, s' presenta l' poeta com intérprete dels afectes universals.» La veritat continguda en aquestas paraulas tingué son comprobant entre nosaltres al rebre las noticias de la batalla del 4 de febrer, que decidí y terminá gloriosament la campanya d' Àfrica. Lo qui s' trobá aquell dematí en la plassa de San Jaume, no olvidará en sa vida la conmovió produhida per aquells versos:

*Victoria! la bandera que al asomar el dia
El sol halló en las torres vencidas de Tetuan,
A Europa toda dice, radiante de alegría,
Que España es aun la cuna del Cid y de Pelayo,
Que vive todavía la patria de Guzman!*

A impuls de l' entussiasme patriòtich que sostingué la expedició del nostre exèrcit á las costas Rifenyas, vá compóndre En Clavé «los nets dels almuçavérs», describint la anada, la victoria y la tornada dels voluntaris de Catalunya. L' assumpto era grandió: la causa tenia tota l' importancia d' un epissodi épich: lo sentiment públich s' exhalaba per totas parts en poesías enérgicas, en crits de joia y

en oferiments de sacrifici. La llengua castellana y la catalana no tenian ja fronteras que las separésin. La marxa Real y l' himne de Riego no expressaban dos idees diferents sino una sola. L' esperit nacional havia trobat sas manifestacions mes esplendorosas, dirigit per la inteligencia, per lo cor y per la espasa del inolvidable O'dónnell. La poesia d' En Clavé arribá allavors á la sublimitat al descriure la despedida dels voluntaris:

Parteix la nau que al Àfrica 'ns transporta...

Cuán hi haje sanch, pe'ls morts á Déu pregau!...

La pátria es forta!...

Parteix la nau...

Adeu siau, los sers—que tant nos estimau;

Adeu siau!

La historia, generalment tan allunyada de l' estil d' En Clavé, vingué á pendre lo lloch que li pertocaba en la composició; mes no per exigir aquella admiració infecunda que li dedican los seus partidaris á *outrance*, sino per avivar lo foch sagrat en tots los cors; per reanimar l' llegítim orgull nacional devant de totas las intelligencias; per dirigir la acció dels contemporáneos á l' acabament de la honorable empresa que tenian comensada:

De nostres avis conta la historia

Dignas hassanyas, fets immortals;

Per sò 'ns arrullan somnis de gloria,

Som nets d' uns héroes som catalans...

Som cinch cents homes que á llunya terra

Corréim á batre als fers alarbs;

Som cinch cents homes qu' en dura guerra

Hém de fer corre sanch á bassals!...

Moltas composicions s' escriguéren allavors en Barcelona en honor dels voluntaris. A pesar de que la d' En Clavé s' ha de considerar, abans que tot, com á obra musical; á pesar de que literariament no es mes que fragmentaria y hagué de superar obstacles difícilissims, en cap altre, segurament, hi trobariam agrupats ab tan acertada intenció artística los tochs d' ardiment, de ternura, de fiersa y d' alegria que tenian d' entrar necessariament en tota descripció d' aquella guerra. Pochs altres esti-

guéren tan inspirats com En Clavé al condensar en curtas espressions lo motiu de la guerra y la confiança absoluta de la Nació en sas propias forsas.

Ja may podrá gent estranya
Tacar d' Espanya l' bon nom!
Primé s' enfonse la Espanya!...
Primé que muyra tothom!...

Moguts y com electrisats per l' amor á la patria «los nets dels almugávors» senten bullir la sanch dintre sas venas; deixan los tallers y las feynas del camp; diuhen adeu als turons que 'ls véren naixer, als recorts de la infancia, á las ninetas sempre amadas; y al crit de «signém soldats ab orgull», s' allistan per «delmar la mala nissaga», y van á buscar los contratemps en la terra d' África hont los esperan los seus germans, de las altres provincias espanyolas. Després del combat no son mes que trescents los que tornan. Los llorers qu' han guanyat los depositan en l' altar de la pátria. En recompensa de son heroisme no demanan altre cosa que un recort pe'ls que moriren y una mirada protectora pe'ls orfanets y per las viudas.

Aixís s' entenia la guerra en la Espanya de 1860, y per aixó aquella guerra entremitj de sas desgracias naturals, aixecá en compte d' abatre l' esperit públich, y aumentá la tranquil·tat, la confiança y la riquesa. Talment, que en los concerts d' Euterpe lo cant dels «nets dels almugávors» era considerat com un cant de festa.

Dos anys després, al juliol de 1862, compongué En Clavé lo coro de «la brema» plé de moviment, plé d' alegria porque l' Estiu habia derramat lo rich corn de la abundancia. S' obrian de bat á bat las portas dels cellers, se disposaban las portadoras, rodaban en doyna los cistells, las ninetas anaban á la vinya á esgotimar. Las tristesas individuals de la passada guerra pareixian haberse borrar, gracias al *bè de Dèu* de fruyt que la pau proporcionaba. L' anyada habia sigut de las bonas y no mancaban brassos per fer la feyna. Los coros d' En Clavé aixecaban oportunament son càntich de gratitut fins á las regions elevadíssimas hont resideix la verdadera causa de las bonas y de las malas cullitas.

Gloria al Altíssim
Que ab tals mercés
De camps y vinyas
Paga l' conréu!
Gloria á la Verge
Que ab zel matern
De pedra y boyras
Lliura los ceps!

Entre bremadors y bremadoras no faltaba tavola ni faltaba picardia. Per aixó, mentre s' cullian los macabeus, las pansas y 'ls picapolls, ab l' acompanyament del característich *estribillo* popular:

Timtayna; guindó, guindayna;
Titiritayna; nina bonica;

cantaba l' coro un madrigalet que no desdenyarian

molts autors dels que volen passar per clàssichs.

Nina que, cap al vespre,
D' un vert parral
Los gotimets salpicas
De bech de gall,
Guarda en sarments y pámpuls
Posar las mans,
Que ay! una fera vespa
Las pot fibblar!

Després de lo cual s' hi afegia per comentari:

Timtayna; guindó, guindayna;
Titiritayna... y t' farà mall!...

Aquests eran los cants del poble cuan no s' parlaba tot lo dia, com ara, de canons Krupp ni de trinxeras; aquests eran los cants del poble cuan l' apassionament polítich no habia arribat al estat de febre ni de monomania; cuan no habíam atrapat la pluja de desconcerts, de filfas y de mentidas que després 'ns ha caigut á sobre...

Encara que escrita en llengua castellana «la *verbena de San Juan*» es altre felis expressió de l' estat de la nostra provincia en aquella época. La gran festa cèltica de las fogatas, las supersticions que hi están lligadas (algunas d' ellas ab sentit simbólich) interessáren vivament l' imaginació d' En Clavé que hi trobá materia per una de las sevas composicions mes populars y mes repetidas.

Bulle el pueblo... alegres cantos
Van los aires á poblar
Mil fogatas olorosas
Monte y valle alumbran ya.
Y al sonar la media noche,
En un vaso de cristal
Juntas TRES CLARAS DE HUEVO
Lo futuro augurarán.
Ay!, que gusto!... cuanta boda
Se vá ogaño á celebrar!
Ay que hermosa es la velada
La velada de SAN JUAN!
Echará suertes con habas
Una niña sin galan,
La mayor vendrá á augurarle
Novio bello y de caudal.
Noche magnífica
Noche sin par,
Bella es la vispera
Del buen SAN JUAN!

Paso!... paso!... amante madre
Corre al bosque con afán,
En sus brazos amorosos
Enfermizo su hijo vá.
Tierno ROBLE que en dos piezas
A las doce ha de cortar,
Del hijo de sus entrañas
Las dolencias sanará.
Oh! bendito una mil veces
El cariño maternal!
Oh! bendita la velada
La velada de SAN JUAN!
Per la orillita del rio

*Doncellas vienen y van;
Vale mas pájaro en mano
Que ciento en el encinar.
Noche magnífica
Noche sin par,
Bella es la víspera
Del buen SAN JUAN! etc.*

L'aplech del Remey, que se celebra á Caldas fou lo tema d'una comedieta de costums catalanas en dos actes composta per En Clavé de bon hora, y estrenada en 30 de desembre de 1858. En mitj de la inesperienza dramática, s'hi troba verdader enginy, coneixement del llenguatge vulgar del Vallés y del plá de Barcelona, y vis cómica de bona mena en diferents trossos del diálech. No hi falta animació; com que s'hi veuen 'ls banyistas que van á passeig, la fira de turrat á devant de la hermita, las donas que portan prometensas á la Mare de Deu, y la comitiva d'obrerers que van á San Miquel del Fay ab son vestit uniformat y ab sa respectiva cul·lera de fusta.

«Los Xiquets de Valls», encara que no s'publicaren fins á 1867, recordan també perfectament l'expansió, l'alçassara, la confiança fraternal d'una época en que tots los elements de la societat espanyola s' trovaban armonisats, en quant aixó es possible dintre de la imperfecció humana.

Prenen part en nostra festa
Los forsuts Xiquets de Valls
Y en pilars, castells y torras
Mostrarán sa habilitat.

Pe'ls carrers fan la passada
Ab las grallas y tabals
Y á la casa de la vila
A mitj dia farán cap.

Fan castells pujats per sota
Y turrots de cinch pilars,
Alsan torras de set pisos
Y movibles espadats, etc.

Cuan en 1869 compongué l' coro de la sega: «pe' l' juny la fals al puny», fós que l' admósfera que s' respiraba no era tan favorable, fós que la forsa creadora no pot prolongarse mes enllá de certs límits, á nostra manera de veure no trobá ja En Clavé aquella frescura d' estil, aquelles espressions catalanas tan encertadas ab que habia cautivat al públich en sos millors dias. No es pas que tractem de negarli son verdader mérit, pero literariament es indisputable qu' en la contextura del coro «pe' l' juny la fals al puny» s' hi troban principalment reminiscencias de las composicions que l' precediren.

Mes bé s' tornan á trovar los elements del bon estil d' En Clavé en la composició «la fontada», que porta la data del mes de abril de 1867. Ab l'acompanyament de la cantarella popular

Plou, plou, Montserrat,
Que la pluja fa bon blat,

hi ha la descripció d' una turbonada de estiu—bona pe'ls cossos y pe' l' plantiu, com diu lo poeta—que no deixa de ser característica, bonica y expressiva.

En lo coro «los pescadors» si no s' hi troban especials primors d' execució literaria, perque ho feya difícil la naturalesa del assumpto y la forma escullida per tractarlo, hi ha que observar l' inmens número de dificultats vensudas per donar á la letra lo moviment adequat als travalls dels barquers, cuan en mitj de la negra nit y á la llum de la teya enlluernadora tiran la barca á l' aigua per aná, á la encesa, á la pesca de la llissa y del llobarro.

Ab la indicació de totas aquestas composicions; ab la rápida excursió qu' habem fet á traves de las principals obras poéticas d' En Clavé, desde «las flors de maig» fins á «la brema» y á «la sega», creyem que n' tindrian prou los seus detractors per compendre que no s' ha de judicar dels homes abans de tractarlos una mica d' aprop, y abans d' haber meditat ab coneixement de causa sobre 'ls móvils de la seva conducta. En Clavé escrigué, es veritat «la Revolucion» y traduhí «la Marsellesa», perque comprenia, com comprén massa molta gent, que las crisis políticas exigeixen á vegadas un esforç material; pero En Clavé era incapás d' encendre una guerra civil salvatge y duradera, com la que nosaltres habem sentit defensar teóricament á alguns d' aquells que s' horrorisaban d' ell com de un gran revolucionari. Las ideas d' En Clavé sobre aquest punt están espressadas en l' himne que compongué per la festival de 1864.

*Nunca turbe la guerra intestina
De la España el secundo sosiego;
Mas si un dia con impetu ciego
Nos amaga estrangera invasion.*

*Nuestro pecho, pavés de la patria,
Hará ver á su saña iracunda
Que no sufre infamante coyunda
El denuedo del libre español.*

*Gloria á España
Que no empaña
Con fratricidios horribles
Su limpido blason!*

*Ya el pueblo en lid artística
Templando su ardor bélico
Con cánticos de júbilo
Dilata el corazon;*

*Y auguran dias prósperos
Las énterpenses flámulas;
Inmaculado lábaro
De fraternal amor.*

Tal era En Clavé, judicat con deu judicarse á tothom: segons las ideas manifestadas y los propósitos iniciats en las ocasions mes importants de la seva vida.

Podriam prosseguir los recorts literaris ocupant-nos de las composicions de segon ordre. No falta-

ria qui 'ns retragués aquelles coplas de «las galas del Cinca»

*Morenita que retozas
Caminito de la fuente,
Despacito, despacito,
Que tu jarra no se quiebre...*

*De claveles y azucenas
Tus mejillas se adornaron,
Dios no quiera que á esas flores
Las marchite un desengaño!*

Algú altre 'ns portaria á la memoria «el lenguaje de las flores.»

*Su virtud represente
Linda flor de azahar;
El clavel su talento,
El jazmin su bondad;
Su dulzura la malva,
Su cariño el fresal,
Su candor la azucena,
Bellorita su edad, etc.*

No faltaria tampoch qui 'ns cridaria la atenció (trasladantse á una data mes próxima) sobre l' mérit de la llegenda lírica «El Val del Azor,» dintre d' una manera de fèr convencional y no per aixó menos valenta. Mes d' aquestas composicions secundarias sols volem dirne una cosa, y es que algunas d' ellas, las mes antigas, están associadas á la propaganda moral d' En Clavé. Presentóse á mi vista (escribia) *el repugnante espectáculo de inmundos cafetines, guarida de meretrices y tahures, que con el infame cebo de lascivos cantares sabian atraer á los incautos hácia un insondable abismo de degradacion y de miseria... Me fijé en aquellos cantos é intenté lo que se creia un imposible: su reforma... Mis composiciones, con asombro de todos, operaron una instantánea revolucion en el llamado vulgarmente CANTO DE CAFÉ... La obscenidad de las antiguas coplas repugnaba al corazon honrado del obrero, sin darse este á sí mismo cuenta de ello, y hé aqui porque acogió con fruicion los cantares que tuve el acierto de ofrecerle.* La crítica, donchs, té de respectar en gran manera fins aquelles composicions d' En Clavé que semblin mes imperfectas. Aquellas composicions son mes qu' una bona poesia: son una bona obra!...

Avuy qu' hem vist cubert ab un vel negre aquell estandart d' Euterpe, que habia arribat á guanyar-se tanta gloria y tantas simpatías, depositém un pensament y una llágrima sobre la tomba d' En Clavé. Y si presumím (com espanyols presumptuosos que som tots) conèixer las necessitats polítiques millor qu' ell, procurém portar las cosas endevant ab mes acert... que prou feynas tindré per conseguirho, ja siguem republicans ó ja siguem monárquichs!

C. BARALLAT Y FALGUERA.

CONSIDERACIONES

SOBRE LA HISTORIA

DE SAN FELIU DE GUIXOLS,

A N' EN J. PELLA Y FORGAS.

Encara que vaig á parlarte de una qüestió de la que ja n' tens ideas preconcebudes que la resolen, lo coneixement de las historias locals s' ha fet tant interessant avuy dia en lo camp de la investigació, que no puch contenir mon desitj de comunicarte desde las planas d' esta important revista algunas de las observacions que també m' han acudit sobre aquest punt, ab motiu de una colecció de notícias recullidas sobre la historia de la important vila de ta encontrada, S. Feliu de Guixols.

De gran utilitat son en nostres temps pèl progrés y desenrotllament de la historia patria, aquestas particulars memorias, aquestas monografias, que inspiradas sovint per lo mes premordial y cuasi familiar amor de patria se escrihuen; sino sempre ab la grave y freda rahó de la historia, ab aquell entussiasme que li dona cert colorament que podriam dir tradicional poétich.

Dos manifestas opinions se 'ns presentan al profundisar aquest ram històrich: entussiasme per mes en voler presentarlos com lo únich y veritable fonament de la historia, venint ab aixó á desconèixer la importancia del archius generals, y altres abultant sos defectes de parcialitat no duptan en assegurar que tals treballs no poden dur mes que una perillosa confusió y entrebancar al historiador general ab un embolich desenredable.

Tu que ja sabs que la veritat no s' decanta á cap dels dos extrems; puig es prou frequent veurer en aquest amor de localitat un optimisme massa innocent, descubrint no mes que glorias per sa terra en tot los fets que en ella esdevingueren, apoderantse d' altres que han tingut lloch en altres poblacions comarcanas, tot lo que ha sigut ocasió de rivalitats y de qüestions mesquinas y fins de difícil resódrer; ó sino ¿no has llegit alguna vegada en los historiadors antichs com Estrabon ó Avieno la descripció de alguna ciutat que ja en son temps ni n' quedavan ruinas? Donchs, no 't vinga de nou si l' cronista de alguna població, te assegurés, convensut, que poch mes ó menys la situació del campanar de la sua vila correspon als fonaments d' aquella ciutat que entre la boyrada de la historia has de anar á trobar mes enllá de fenicis y cartaginesos.

Si aixó podem dir de algunas historias locals fins avuy dia escritas, no s' pot negar, ab tot, la seva importancia, per aclarir alguns moments històrichs de la vida de una nació, trobantse sovint en algunas de las sevas planas notícias preciosas sobre organisació interior de certas institucions que hi regiren; aixi veus que no s' pot negar de una manera incondicional la seva trascendencia, puig si en ellas se introdueix lo renaixement històrich mo-

dern, tu comprens y fora de llarch contar los fruyts que donar llavors podrian.

En número respectable son las historias de poblacions, monastirs y abadias que s' han publicat á Catalunya, y de gran utilitat seria una crítica analítica de todas ellas per coneixer sos defectes generals de una manera mes exemplar y palpable; puig no reconeix mérit suficient pera umplir aquest vuyt una obra publicada no fa molts anys en Madrit per un erudit académich de la Historia. Sobre la encontrada de Girona tu no ignoras lo número é importancia de las que en ella s' han escritas, y per cert era esperada de temps una que vingues á parlarnos de una vila tant important com S. Feliu de Guíxols. Sense esser fill de aquella pintoresca població, sense haber passat la infantesa en las hermosas costas tan ben descritas per un de nostres prosistas, jo sentia predilecció per aquella vila, que á cada pas veyia figurar en los fets mes culminants llegint la historia de Catalunya.

Jo ja recullia ab afany tots los seus antecedents històrichs, quan ab agradable sorpresa vegí adjudicat en lo certámen de Girona un premi á una historia de S. Feliu de Guíxols escrita per nostre benvolgut company N' Emilio Grahit; la seva ilustració per aquestos treballs me fan esperar que dignament quedarà omplert aquest buyt en la historia quedant content de poder llegirla. Entretant deixem despedirme de la idea que afalagava dirigint estas breus noticias històrichs que d' assí y d' allá tenia arregladas.

Seguint lo sistema que ja t' he indicat, tots los autors que de la vila de S. Feliu s' ocupan, li donan un remot origen, que no s' pot determinar per falta completa de noticias, quedant reduidas á conjeturas mes ó menys fundadas y revelant mes que la erudició y bon criteri de sos autors lo camí perdut en que estava la historia en sos temps. Sens negar que podia edificarse S. Feliu sobre las ruinas de *Jexalis*, podém dir ab mes certesa que esta vila vá apareixer com moltas poblacions importants de Catalunya en las primeras alboradas de la edat mitjana. Lliure llavors de la dominació dels sarrahins aixecárense en sas comarcas castells feudals pera deturar las corregudas dels enemichs y monastirs pera sostenir la fé católica podentse dir que las armas y la religió en la edat mitjana foren sos abolengos; avuy sols restan los pobles; los castells y monastirs rodan per terra en esgarriadas ruinas que quasi ni proban sa existencia, com al entorn del arbre caygut y centenari naixen las novellas plantas.

Lo Monastir de S. Feliu de Guíxols per sa bona y estudiada situació prompte cobrá importancia, fentse indispensable que en son entorn se fabricassen alberchs per los que ajudavan als monjos en sas feynas agrícolas, y en breu se alsaren construccions, donant nova vida á aquell monastir y constituhint un poble. Lo estar situat aquell sagrat cenobí prop del mar fou lo motiu que se vejés exposat sempre á las ardidadas escursions dels piratas, que en la edat mitjana eran lo terror de las costas de Catalunya y ab perill permanent d' esser destruhit de

una invasió que l' sepultás entre ruinas. Aixó sens dupte fou lo motiu perque los monjos convertiren en castell son monastir, voltantlo de fortas muralles y fondos fossos, enmarletant sas torras, y en son recinto ¡notable contradicció! se veyia al relligiós lluhint la cota de malla sobre la humil vestimenta del orde benedictí, y sent mes que casa del senyor soberga fortaleza ahont tot se mostrava ab un aspecte de gravetat. Lo monastir de S. Feliu era considerat de gran importancia en los temps dels comptes de Barcelona y reys de Aragó baix lo punt de vista militar, aixís es que no 'ns deu estranyar que visitant l' príncep en Joan fill de Pere IV lo litoral de la comarca N. E. de Catalunya digués en un curiós diploma que convenia que estigués molt fortificada: *Monasterium Sancti Falicis Guixolensis, in maris littore constitutum quod est satis mobile et iusque, turribusque, vallibus et fossatibus, atque alii fortitudinibus circumscriptum* (1).

Marcada afició demostraren tots temps los papas y reys de Aragó en concedir privilegis, gracias é immunitats á favor d' aquesta casa religiosa dotantla de rendas y agregantli novas propietats, arribant á esser dels mes importants de aquells entorns. May se mostra desagahit lo monastir á aquesta mostra d' atenció de l' autoritat real, contribuint ja en grans donatius, ja enviant gent que aumentessen las hostes del Rey deixant ben sentats el nom del monastir que 'ls enviava.

Mes deixant las ruinas girem la vista ahont hi haja mohiment y vida, al port ab que la naturalesa ha dotat á l' antiga vila. Sa historia no es menys interessant que la del monastir sent punt de reunió de moltas escuadras y numerosos baixells que solcaren lo Mediterráneo, adquirint aquesta població la nomenada de ser patria dels mes eserts y sabis navegants.

En lo mes de agost del any 1114 gran era l' bullici en lo port de S. Feliu; en sas ayguas gronxávanse mes de trescentas naus de variadas formas y proporcions, onejant en sos simarols vistosas flámulas y gallardets que feyan sorprendent y pintoresch aquell espectacle; allí se veyan molts nobles personatjes, los comptes de Rosselló, Ampurias, lo vescompte de Cardona, lo senyor de Montpeller, Raimundo Ramiro senyor de Arles, y altres molts que ab sas mesnadas y naus á aquell lloch acudit habian. Se tractava de la conquesta de la illa de Mallorca projectada per Ramon Berenguer III aussiliat per los genovesos.

En l' any de 1261 los marins de S. Feliu de Guíxols prestaren sa cooperació á la expedició naval contra la illa de Sicilia, aussiliant al rey de Aragó ab moltas naus, baixells y embarcacions de gran port. Altres y no menys notables serveys feren pera enaltir la fama de Catalunya, pero l' que á tots supera es l' haver prés part en la memorable batalla naval de Lepant. Lo antich Principat prová en aquella ocasió que la energia y valor no havia

(1) Citat per Jeyes en sa Crónica general de la ordre benedictina, tomo III, pl. 327, col 1.

amaynat, desplegantse gran activitat en sos ports y dressanas per la guerra contra l' turch posantse en lloch preferent la vila de S. Feliu de Guíxols, sent molts los capitans y soldats que tripularen aquells baixells que en lo terrible combat del golf de Lepant conquestaren la gloria de la cristiandat sobre l' poder del mahometisme. Lo nom de Pere Roig, Caymó, Oliver, Ferrer y Amat y el de altres héroes hauria de conservar-se en las salas capitulars de aquella vila, pera eterna recordansa de las generacions vinentas y orgull del poble ahont van neixer.

Com aquest article-carta va ja estenentse mes de que deuria, esper abans d' acabar que me deixaras comunicarte en resúmen y ab tota la brevetat possible una nota dels documents que hi ha en lo rich Archiu de la Corona de Aragó. En aquest depósit diplomátich y en sa numerosa colecció de registres de la Cancilleria Real se conservan molts documents (1) interessants per la historia de la municipalitat de S. Feliu, per coneixer lo passat del monastir, y sapiguer sa importancia marítima y comercial en la edad mitjana, esperant que en Grahit los publicará en sa historia.

A. ELIAS DE MOLINS.

GREU DE L' ÀNIMA.

Ningú ab mí pensa,
lo cor se 'm nua
y á l' altra vida
me 'n vaig planyent,
com tortoreta
sense companya,
que va morintse
d' anyorament.

D' amor vessava
l' ànima meva,
creyent trobarhi
l' amor al món;
negras falornias
sols en ell troba
y d' anyoransa
d' amor s' hi fon.

Pobre animeta
del cel eixida,

(1) Documents que tractan del monastir de S. Feliu. Registre 995—fol. 186, 187, 188 y 189.—R. 945—fol. 51, 52.—R. 1692—fol. 18 y 19.—R. 1804—fol. 20.—R. 3135—fol. 164.—R. 3354—fol. 43 y 149.—R. 3354—fol. 149.—R. 3885—fol. 9, 55-93, 123 y 125.—R. 4265—fol. 121 y 124.—R. 4781—fol. 2.—R. 4774—fol. 36 y 263.—Interessants pera la historia municipal de aquella població son los documents que hi ha en los R. 908—fol. 107.—R. 931—fol. 2.—R. 1684—fol. 3.—R. 1804—fol. 20.—R. 2177—fol. 156.—R. 2167—fol. 151.—R. 3116—3145—fol. 187.—R. 3298—fol. 178.—R. 3370—fol. 142.—R. 3370—fol. 70.—R. 3301—fol. 90.—R. 3296—fol. 286.—R. 3258—fol. 196.—R. 3249—fol. 121.—R. 3155—fol. 276.—R. 3083—fol. 274.—R. 4210—fol. 188.—R. 5502—fol. 53.—R. 35185—fol. 29.—R. 4878—fol. 180.—y alguns altres ademes que per no ser difus no cito.

lloch de ventura,
de dòls anhel.
¡Com tu l' anyoras
cell lloch de vida!
¡Com triga l' hora
de tornà al cel.

Si almenys tinguesses
en est desterro
company de penas
per plányet' prou!
Si tas ardentas
amargas llágrimas,
com béu la terra
las que 'l cel plou,

Una ma tendra,
d' amiatat filla,
de tas parpellas
las recullís,
lo teu passatge
d' aquesta vida
Ay! no: no fora
llavors tan trist.

Mes ara, rústechs
semblants sols trobo
que de mas penas
gens de cas fan;
y van mas ánsias
pel vent perdudas,
pel vent mas queixas
perdudas van.

Pobre animeta
que d' amor ploras
la terra deixa,
no es lo lloch teu.
Al que tu anyoras,
al Etern dia
retorna alegre,
t' hi espera Deu.

F. P. BRIZ.

LABORATORI DEL PAGÉS.

(Continuació.)

IV.

Determinació del sucre contingut en los vins.

Esta operació se practica de la meteixa manera que en lo most, aixó es, per medi del licor de Barreswill: los altres procediments no poden aplicarse á aquest cas. A mes hi ha que tenir en compte quan se tracta de fer esta determinació que 's suposa que 'ls vins ab que 's trevalla son naturals y purs, perque si no ho fossen se 'ls podria haver afegit una materia que reaccionés sobre las sals básicas de coure, ó sia sobre 'l citat licor de Barreswill; y en aquest cas seria precis recorre á altres procediments

que son molt difícils de practicar per lo pagés y dels quals m'ocuparé en altre quadern dedicat al estudi dels vins artificials.

V.

Determinació dels àcids que conté 'l ví.

Quan m'he ocupat dels àcids continguts en lo most he dit que 'l pagés sols necessitava determinar la quantitat d'àcids que en totalitat contenia 'l most; mes quan se tracta del ví no sols hi ha que fer aixó sino que es de absoluta necessitat determinar la que hi ha d'algun d'ells segons lo ví especial que 's tracte d'elaborar. Així, per exemple, si 's tracta de vins higiènicsh pastosos, deurà estudiar-se detingudament la quantitat d'àcid carbónich que contenen: si 's tracta de vins acíduls, la de àcid tártrich, lliure ó combinat: si de vins dolços, la de tánich etc., etc. Així es que la determinació dels àcids continguts en los vins es un problema que s'ha de resóldrer en cada cas particular baix un punt de vista diferent.

L'agricultor deu primerament saber sempre la quantitat d'àcids que conté un ví sens contar 'l carbónich, qual problema practica de la meteixa manera que 's va fer ab los mosts. Al ocupar-me de la determinació dels àcids en lo most vaig explicar com se preparava 'l licor normal de carbonat de sosa y vaig dir que 'l paper de tornassol que s' necessita pera fer esta operació se trobava en lo comerç, segons es costum á Barcelona; emperó com no es producte de gran aplicació á Espanya y per consegüent no corre gayre per las droguerias del país vaig á dir com se prepara sempre que 's tingan las pastillas de tornassol que ja son mes comunes.

PAPER DE TORNASSOL, BLAU.—Se posa en digestió una part de tornassol del comerç en sis d'aygua y se divideix en duas parts la solució blau-fosch resultant. Se satura l'álcali lliure de una d'ellas introduhint una vareta de vidre humitejada d'àcid sulfúrich débil y agitant ben fort ab ella la solució, repetint la del líquit blau y 'l tot se tira en una càpsula en la que 's van mullant tiretas de paper prim y sens cola que 's penjan d'un fil pera secarlas. La tinta d'aquest paper no ha d'esser ni molt intensa ni molt débil.

Lo paper blau de tornassol serveix pera descobrir los àcids, los quals l'enrogeixen: es notable que la presencia de la major part de las sals neutras de base de óxits metàlicsh insolubles en aygua, efectuen la meteixa alteració de color.

PAPER DE TORNASSOL, ROIG.—S' introduceix moltes vegadas en la tintura blava de tornassol una vareta de vidre humitejada en àcid sulfúrich diluït fins que la tintura s'enrogesca, y 's mullan tot seguit en ella tires de paper que 's posan á secar de la manera ja dita en lo paper blau.

Devegadas succeheix que no 's te paper mes que d'un sol color, blau ó roig, y en aquest cas la difi-

cultat se vens perfectament tenint dos pots que contingan l'un àcid clorhídric (sal fumant) y l'altre amoniach (álcali volátil). Si 's posa 'l paper roig demunt del pot d'amoniach se tornarà blau quan rebe 'ls vapors que ixen de dit pot; si al contrari tenim paper blau y 'l posem sobre 'l pot del àcid clorhídric destapat los vapors de dit àcid li faran pendre 'l color roig.

VI.

Determinació de la quantitat d'àcid carbónich contingut en un ví.

Lo dossier l'àcid carbónich contingut en un ví m'apar lo problema mes important que pot presentar-se en l'análisis dels vins, perque si la determinació dels altres cossos es interessant baix lo punt de vista industrial la del àcid carbónich ho es baix lo punt de vista higiènic.

«L'aygua comuna que higiènicament se 'n diu pura conté una quantitat de principis estranys á sa composició atómica 'ls quals los uns son de tal manera útils que sens ells l'aygua no seria potable y altres tant perjudicials que per ells l'aygua se torna beguda antihigiènica. Entre 'ls primers se comptan: l'ayre admósferich, l'àcid carbónich, lo cloruro de sodi y 'l carbonat de cals.»

«L'àcid carbónich que en las ayguas potables se troba en petita quantitat y las hi dona lleugeresa y un cert estímul que afavoreix las digestions. . . .»

«Curs elemental de Higiene privada y pública per D. Joan Giné y Partagás. Edició de 1871, tomo I, plana 131.»

« L'àcid carbónich passa á la sanch augmentant sa fluidés y estimula poderosament los centros nerviosos; estimula tambe la mucosa y activa la digestió. . . . id. id. plana 221.»

D'aqueixas citas y de moltes altres que 'n podria fer dos cosas ne resultan, y son: 1.ª que sens l'àcid carbónich l'aygua no seria potable, 2.ª que 'l ví deu contenir entre sos principis constitutius l'àcid carbónich.

Fundantme, donchs, en l'opinió dels higienistas per una part y en la de Pasteur, Mammenais y altres análechs per altre, dono una tal importancia al àcid carbónich que lo que dossoy dossan mos deixebles en lo laboratori es l'àcid carbónich que conté un ví y del moment en que no se n'hi troba aquest líquit ja no es á mon veure ví natural; será tan agradable, tan propi pera la venda, tan comercial com se vulga; mes no será ví natural. La determinació, donchs, del àcid carbónich es pera mi d'una importancia gran. Esta operació se practica del modo següent:

Pera determinar la quantitat d'àcid carbónich que hi ha en un ví se necessita preparar una disolució normal de sosa cáustica, y pera graduarla hi ha que ferne una altre de àcid oxálich: anem, donchs, á preparar estas dos disolucions.

LLUIS JUSTO Y VILLANUEVA.

(Seguirá.)

LA FANDANGUERA.

Adeu trepitja menut
--balladora...
(Cansó).

La jent li diuhen la fandanguera
Perque punteja, tanbé 'l ball plá,
Y 'ls fadrins diuhen al seu darrera
Que n'es la noya mes fatxendera
Que' hi há á la plana del Empurdá.

Oydá... oydá!...

Moreta mia,
Si ho diguí un dia
Ella cufoya
Se m' allunyá.

Mireu la guapa!.. mireu la joya!..
¡Ditxós qui 't vulga y no 't haurá!

N'es roja y fresca com una rosa,
Ella prou dona gust de mirá.
Quan surt á ballas surt tan rumbosa
Que ningú al rotllo tráurela gosa
Si no 'n dú roba de bon mudá.

Oydá... oydá!

Quan ella balla
Ja 's enmiralla
Fins en la sombra
Que á n' 'l sol fá.

Mireu la guapa!.. mireu la joya!..
¡Ditxós qui 't vulga y no 't haurá!

N'es lo seu pare contrabandista
Quan vé de França: pare ¿com vá?
Mes si 'n feu ruta ditxosa ó trista
Que se li 'n dona? si 'n du batista,
Si 'n du faldillas de tafetá.

Oydá... oydá!...

Y ella se 'n proba,
La millor roba,
Y 'n diu mirantse...

«Que hé 'm está!»

Mireu la guapa!.. mireu la joya!..
¡Ditxós qui 't vulga y no 't haurá!

Tant platximosa que es sa masía
Sobre la costa del olivá;
Y ella se 'n plora de nit y dia
De serne filla de pajesía,
Que vilatjana se 'n vol torná.

Oydá... oydá!...

Tan se li 'n dona
Restar minyona
Si ab un de vila
No 's pot casá.

Mireu la guapa!.. mireu la joya!..
¡Ditxós qui 't vulga y no 't haurá!

Quan vé 'l diumenje de matinada
Renta y pentina, torna á rentá,
Per aná á vila ben emflocada
May té la roba prou ben posada
Més, si 'n té prenda per estrená.

Oydá... oydá!...

Pot ser fins cayga
Mirantse al aygua
De la resclosa
Si be li vá.

Mireu la guapa!.. mireu la joya!
¡Ditxós qui 't vulga y no 't haurá!

Ella no 'n deixa fira ni festa,
Vuy á Figueras, demá á Llensá,
Per totes galas troba requesta,
Tothom pregunta, ¿quina es aquesta
Que tan be balla, que tan be vá?

Oydá... oydá!...

Y mal se 'n dona
Si se enrahona
Que es la pajesia
Del olivá.

Mireu la guapa!.. mireu la joya!..
¡Ditxós qui 't vulga y no 't haurá!

Un rich de Vèrges l'ha demanada.
Que bé estaria! ella aixó plá.
Tan que sa mare l'ha sermonada:
«—Noya no siguis axalabrada
Que ab aquest home menjarás pá.

Oydá... oydá!...

Digáuli, mare,
No pas per are
Que sort mes bona
Puch esperá.

Mireu la guapa! mireu la joya!
¡Ditxós qui 't vulga y no 't haurá!

De un sardanista s'ha enamorada
Que 'n fá gran rotllo per l'Empurdá.
Pels mercats juga, pels hostals bada.
Mireu la tonta de que 's agrada!
L'hereu escampa li 'n dibnen ja.

Oydá... oydá!...

Fins s'ha alabada
Que ab ell casada
Jipó y faldilla
May mes durá.

Mireu la guapa!.. mireu la joya!..
¡Ditxós qui 't vulga y no 't haurá!

Tan vanitosa, tan fatxendera...
Adeu, la maca: tala s'hi fá.
Si 'l cor tinguessis com jo 'l volguera,
Per més que 't diguin la fandanguera
La gent que troban 'l teu aná.

Oydá... oydá!...

Prou que algun dia
Pot sé 't diria...
Moreta, escolta...
Mes, aixó plá.

Mireu la guapa!.. mireu la joya!..
¡Ditxós qui 't vulga y no 't haurá!

JOAN PLANAS.

LA CONVERSA AL ENTORN

DE LA LLAR.

La flama del foch fá companya, aconsola y alegra
la vista y encara que no fassi fret de debó, tothom
s'hi acosta y quan se fá nit, tothom pren assiento
al entorn de la llar.

Las arjelagas espategan, las brancas de pí ab sa
fulla verda fan tanta fumera, que tan tost tapan l'

alé y los ulls cohuen y ploran; mes no per aixó, ningú de la cuyna s' allunya, que després dels espatechs y del fum, ve la llum y la flamarada, y llavors ve lo riure y lo agradable calor del foch, y aixó en una mateixa vetlla se repeteix moltes vegadas.

La cuyna es xica, mes com te banchs de fusta tot voltant, hi sehuen molt be los masovers y lo mosso, lo pastor y lo rebadá, los bremadors y pesadors del amo, los traginers y també devegadas hi ha siti per alguna minyona que si no te feyna pel sopar ó á fer anar la tramuja, pren la filosa y fá ballar lo fús tot escoltant la conversa dels hòmens. Com es jove neta y de cara falaguera, á voltas los minyons li tiran xanxas que li fan fer mitja rialleta: á voltas li escapa un xiscle y es que algun passich ó forta estirada li fa veure las estrellas. De l'altre costat si s'en adonan, li diuen: «Bernat, Bernat, endevina qui t' ha tocat.» Mes per tot aixó la minyona continúa ferma en son siti; allí la veureu cada vespre per mica que puga.

—Lo pagés may pot badar, diu lo masover l' Anton, tot cargolant un cigarro. Encara no deixeu la portadora que ja habeu d' agafar la rella.

—Es l' art mes arrastrat, li respon lo pastor. Tens rahó Climent, jo no se com n' hi ha cap de viu.

—Y tant treballar y treballar y sempre de cap á terra, y tan despreciats dels menestrals y altres artesans, que mos treuhen mil motius y mals noms que fan quimera; diu un dels bremadors del amo.

—Vosaltres los de vila ho sentiú aixó mes que nosaltres que som aussells de bosch, y poch se me'n donaria que'm diguessin lo que volguessin, que ofici per ofici, no se quin es mes noble y honrat.

—Donchs, Anton, si anessiu molt per la vila, tan y tan ho sentiriau que al cap davall se 'us ne pujaria la mosca al nás.

—A mi, que vols que t' diga, lo que me enuja es que la nostra art siga tan arrastrada, com diu lo Climent, que de lo demás poch se me'n dona.

—Jo trovo, respon un pesador, que totas las arts son bonas y honradas, que totas fan treballar al home, y mal que mal, digan los menestrals lo que vulgan, ells aviat pateixen gana y lo pagés per poch que grati, sempre arreplega y molt mal hauria d' anar que no tingues una col y un tros de pá.

—Sí, però sempre es pobre.

—Pobre ó rich, sempre menja.

—Y te las pedregadas que segan ó bremen, y las geladas que matan los borrons, y aquell any lo pagés badalla.

—Y lo menestral te los paros, y si lo dissapte no cobra la setmanada badalla aquella setmana y l' altre y l' altre y may pot fer com lo pagés prudent que fá com la formiga, ço es, que un any de bona cullita la parteix y ne guarda per quan passi mala anyada, y l' any dolent, encara que badalli, menja de lo seu y no deu res á ningú. Com se coneix que es cert lo ditxo de que cada hu creu molt millor lo que té un altre.

—Ah, no, no; mireu pesador, ja que la conversa s' ho porta, jo de la nostre art, faig veure totas las contras, mes no per aixó la cambiaria ab cap altre. Pagés he nascut y pagés vull morir; aixó es una altre cosa.

—Y jo també,—y jo també—respongueren tots los altres.

La fumera de las brancas de pí que posá al foch la masovera, y los espatechs y la fumera que tapava ls esperits feu parar una estona la conversa; quan pogueren rependre l' alé y aixugats los ulls ab la mànega de la camisa, lo Climent tornant á la conversa digué:

—Qué diriau, donchs, del meu ofici que no te may

feita ni aplech, ni fira ni diada, ni patró ni aniversari, no podem sentir la calor ni la fret, ni la pluja, ni ventada, y sempre darrera lo bestia y tan anem d' ell darrera, que acabem per feros bestias ó poch n' hi falta.

—Ja he vist jo pastors ben sabis.

—Jo n' he vist de ximplés.

—Si com aquell pastor que sabia mes que lo rector á qui lo rey feu tres preguntas, que lo pobre rector no va saber contestar y que per ell tingué de ferho l' pastor.

—¿Y quinas preguntas eran?

—Ah! ¿qué no sabeu lo pas?

—No, no, conteulo, Climent.

—Escolteu, donchs, y vaja de cuento. Heus aquí qu' un dia lo Rey anava á cassar; va anar á dinar á la rectoria del poble, y li feren mitja envejota las galdas rojas y frescas del senyor rector, (jo tinch de ferlo amagrir, va dir lo Rey entre dents) y dirigintse al Mossen li digué:

—«Amich bon rector, ja fa temps que se m' han ficat aquí á la testa tres preguntas que ningú me sab contestar: com diuen que sou tansabi y vos ho deixeu dir, y veig que la sabiesa os engreixa qu' ara mateix aneu á reventar, per fer un be á vostres feligresos, á fi y efecte de que no perdin tan bon rector y per sortir del meu enuij, he pensat donarvos un xich d' amohino, proposantvos la contestació á las tres preguntas que m' donan ja de temps tan gran debat.

«Y quinas son eixas preguntas? digué casi tremolant lo rector,

—«Las següents: la primera: ¿quán valch jo? La segona: ¿en quant de temps podré donar la volta al mon? Y la tersa, ¿en quina mentida estich pensant ara?

—Lo bon rector tot gratantse lo clatell volgué fer alguna contra, mes lo Rey qu' ho conegué, repren desseguida la paraula dient.

—«Nada, nada, no m' entench de romansos: mes com ja coneix que las preguntas pesen cent quintas, encara que sigueu tan sabi, no vull la contestació desseguida y us dono un mes de temps: d' assí á un mes, donchs, dia per dia, us presentareu al meu palau, y devant de tota la cort us faré las tres preguntas; si las contesteu be, conteuvos arcabisbe, messi no las contesteu, ja podeu mirarvos dalt d' un burro com us passen Boria avall.

—«Mare de Deu santissima, escolti vostre Royal Majestat.....

—«Ja us he dit que no m' entench de romansos: lo ditxo ditxo: d' assí á un mes, dia per dia y Adeu siau.

—Lo Rey ab tot lo seu séquit s' en aná deixant al rector mes trist y compunjit que no ho está una figa sayola al mes de Novembre.

—¿Y que va fer lo rector? preguntá lo rebadá.

—¿Y va contestar las preguntas? demaná la minyona de la filosa.

—Calleu, respongué l' Anton, deixeu que conti'n Climent: calleu y escolteu, seguiu, seguiu, Climent, vostre cuento.

—Lo rector com sabia gramática llatina, presumia molt de sabi, y al pobre pastor que hi havia en lo poble que no sabia cap lletra y que devegadas fent lo descuydat permetia que las ovellas pasturesin al hort de la rectoria, lo rectó no lo podia veure ab figura y cada vegada que l' trobava de ximple, animal y tonto no l' en deixava.

—Lo pastor que sabia l' amohino del rector s' engreixava de gust, tan com s' amagria lo rector: los dias anavan passant y lo pobre rector no trovava resposta á las tres preguntas; prou preguntava y consultava á tothom, fins als pobres y á la canalla, mes ningú sabia donarli resposta, y ell fent veure

qu' ho savia y que sols ho preguntava per donarse lo plé de coneixe l' ignorancia dels demés, se 'n anava, aparentant ayre satisfet y per aixó la professó anava per dins.

—May habia pensat dirne res al ximplet del pastor, mes ja faltava sino un dia per cumplirse lo terme del mes, y tot passejant per l' hort, pensatiu y rumiant, lo vejé lo pastor y li digué:

—«Senyor rector, vostra mercé está molt trist.

—«Y que se t' en dona á tu, animal, que may has pogut saber res de la gramática llatina!

—«Si, pero se un poch de la gramática parda, y si volgués lo treuria del apuro en que 's trova.

—«Y que sabs tu, ni com pots saber, tros d' ase, ¿quant val lo rey, en quant temps donaria la volta al mon y en quina mentida está pensant?

—«Va, va, deixis de cuentos, si vol demá en sent l' hora, mos trovem aquí, jo 'm vesteixo de rector y vosté de pastor, y salto á la cort, com si diguessim á Madrid, me presento al palau y dono cabal resposta á las tres preguntas.

—Ay, ay, y ho va fer? preguntá la minyona.

—Diantre de pastor, ¿y va anar á Madrid, preguntá la masovera que també escoltava 'l cuento.

—Calleu, digué un pesador, sembla que no teniu paciència, per escoltar una estona.

Lo Climent continuá sa relació dient aixís:

—Lo rector va semblar que no volia 'l tracte, y seguí pensatiu y rumiant: lo temps anava passant, y vingué la nit y no pogué dormir; al ser á l' endemá, corra cap al hort, crida al pastor, cambian las robas, y mentres lo pastor va caminant cap á la cort, queda lo rector fent de pastor.

—Heus aquí que arriba al palau del Rey, y entra á la mateixa sala del trono ahont tothom ja l' esperava. Al veure tan magre lo Rey pensá; (si que li han baixat las galtetas de monja que tenia un mes enrera!)

Desseguida que s' hagué sentat, lo Rey li preguntá:

—«¿Quant valch jo?

—«Vint y nou diners.

—«Com s' enten desvergonyit.

—«Cristo ne va valer 30, ¿no voldrá pas ser mes que Cristo?

—«Me dono per satisfet de la primera pregunta, digué l' Rey: anem á la segona y ja sabeu lo que 'us espera si l' erreu.

—«¿Quant temps me fa menester per donar la volta al mon?

—«Si vostre majestat puja á cavall del sol, tan sols vinticuatre horas.

—Tots los ministres y generals se posaren á riure, y lo Rey se doná també per satisfet de la segona resposta.

—«Anem á la tersa, y ja ho sabeu, mula d' arcabisbe ó burro de la Boria:

—«¿En que estich pensant?

—«En que soch lo rector del poble.

—Burro, burro tenim, burro y xurriacas cridaren tots los de la sala del trono y lo Rey mes content que ningú.

—«Poch á poch, digué lo pastor disfressat: ¿no está pensant que soch lo rector?

—«Si, pero ha de ser mentida...

—«Y mentida es, que penseu que soch lo rector y la veritat es que soch lo pastor.

—Llavors encara rigueren mes tots los de la sala del trono, y lo Rey vejentlo tan aixerit, lo feu guardia del palau, y al rector del poble per tonto y presumit li maná que continuas guardant las ovelles. Pastor us habeu fet, oh bon rector, pastor seureu: y acabat amen Jesus.

—«Si que es bonich! digueren uns...

—«Ay que m' agrada! digueren altres...

—«Mira en Climent quinas s' en pesca!... Y aixis passaren bona estona, rient y comentant lo cuento del pastor que sabia gramática parda, fins que un traginer que may fins llavors hi havia ficat culle-rada hagué de dir:

—«Es clar, com que los pastors sempre están sols y sempre ab l' esquena dreta y no tenen res que fer rumian, rumian y se treuen del cap cansons y cuentos.

—«Si, y quan se menan tres cents caps, y s' ha de corre sempre per no donar al remat la girada sop-tada, puig segons com las giradas se donan pers tot lo bestiar ab quinze dias, ja t' hi voldria veure á tú que ets tan guapo, ja t' juro jo que no fem festa.

—«Vaja, vaja, que 'm contas á mi del ofici de pastor; mes mal de cap tenim tots nosaltres; ara si plourá ó no plourá, s' hi haurá sol, si 'ls uns te deixarán treure lo fruyt, si 'ls de la vila te deixarán sortir, si te farán pagar, si te embargarán lo mat-xo, y mil altres cosas, y los pastors no teniu res d' aixó.

—«Oh, ara som ab un temps que no 's pot na-vegar.

—«L' altre dia, 'ls blanchs agafaren al Tonet de la Boiga, li embargaren lo carro y lo feren treballar per forza.

—«Y 'ls negres tallaren las cuas á dugas minyo-nas de Fals que portavan ous y pollastres á Man-resa.

—«Ja ho ha dit en Climent, digué l' Anton, som en un temps que no 's pot navegar.

—«Donchs á mi, respongué 'l pesador, may m' ha succehit res, vaig per tot arreu y no tinch por de ningú: ¿com que no coneix la por!

—«Que enrahoneu ara, respongué lo rebadá, l' al-tra nit perque s' sentí cert soroll per la caixa del blat de moro qu' hi ha á la cambra, va rebre un susto, va encendre llum y feya uns ulls com 'ls de las ánimas del purgatori.

—«Ah, mira noy, de nit es molt diferent... y des-pres que ab cosas que poden ser de l' altre mon... jo no hi vull res.

—«¿Que creyeu ab bruixas pesador?

—«No crech ab bruixas, pero crech ab ánimas.

—«Si com las de Viladordis, d' ara fá poch temps que vá agafar la justicia de Manresa.

—«Ay no parreu de aqueixas cosas, digué la min-yona de la filosa que acabava de fer un xiscle per un passich al brás que li havia donat un traginer que tenia al darrera, y volia dissimularho. No 'n parreu que ja en tota la nit no dormiria.

—«Ja t' faria jo companya, li digué lo traginer.

—«Digueu, digueu pesador, digueren tots los al-tres ab mes esforços que may.

—«Donchs tan si ho creyeu com si no ho creyeu, es cert que quan la guerra dels set anys, un mili-ciano vá anar á buscar quatre porrons de vi al hos-tal del meu poble, y no 'ls va pagar, dient que tor-naria despres á pagarlos: aquell mateix dia lo van matar, y aquella mateixa nit l' hostaler va sentir com si carreguessin un fusell quatre vegadas, y sentia ben clar lo soroll de la baqueta, y aixó cada nit: fins que l' hostaler li digué: «descansa en pau, y si fás senyal pels quatre porrons de vi que 'm deus, ja te 'ls condono,» y desde llavors may mes ha sentit soroll ni fressa. Aixó m' ho há contat lo mateix hostaler qu' es vehí meu y á qui coneix de tota ma vida, com qu' anavam junts á cal senyor rector á aprendre de lletra. Vejam que direu ara....

—«Jo se cás molt semblant al vostre, respongué en Climent. Guardava en una terra molt plana, ahont hi habia boscos d' alzinass sureras. Al mitj del plá hi havia una casa que ningú dels environs volia habitar per temensa als sorolls que de nit s'

hi sentian: s' hi presentá un home valent y digué: «jo dormiré en aqueixa casa, no tinch por de res ni de ningú.» S' emportá un fusell, un llum y un llibre; allí vers las deu de la nit, comensá á sentir fressa, y despres un terrabastall molt fondo que feya estremir.

—¡Ay Verge Santísima! esclamaren las donas.

—L' home valent, deixá lo llibre, agafá la llanterna la posá al cap del fusell, y ben preparat y al punt de dalt se 'n baixá al saller.

—¿Tot sol? preguntá 'l rebadá.

—¿Y donchs? Aixís que fou al saller, no sentí lo mes petit remor ni vejeé ningú. Se 'n torná á la cambra á llegir y al cap de poca estona, altre volta la mateixa fressa y lo mateix terrabastall. Torna á baixar y altre volta aixís qu' entra al saller, la mateixa quietut y repós; aixó per quatre ó cinch vegadas, fins que resolgué no moures del saller; apagá la llanterna y se posá á escoltar: no se feu esperar gayre lo soroll. ¿May dirian quinas ánimas eran? Ratas que corrian per damunt dels suros que hi havia al sús de las botas y com aqueixas estavan vuidas, ressonava lo soroll de manera que semblava lo terrabastall del infern. Heus aquí las ánimas de la casa que tenia espantada á tota la gent.

—Si aqueix cas vá ser mentida, lo meu va ser veritat, ab aixó cada hu que 'n prengui 'l que vulgui, que jo 'm quedo ab la meua.

Lo foch s' apagava, y la masovera ja no hi posava arjelaga ni brancas de pi.

Lo masover l' Anton, digué: —Ja que parreu d' ánimas, bo será que pensem ab las del purgatori y que comensem lo rosari.....

5 Novembre de 1873.

J. DE ARGULLOL.

CANT POPULAR.

Jo 't deya, cego d'amor,
Que t'estimava de veras,
Que donaria per tu
Tota la sang de mas venas.

Tu m' escoltavas, ¡ay Deu!
Lo mateix que un marbre freda,
Gosant ab mos sufriments,
Y rihente de mas penas.

¡Ben envá fou ma passió!
Malaguanyada volença!
Mes valdria que hagués mort
Lo dia que 't vaig coneixer.

Mes per so no 't créguis may
Que, ple d' enuig, t'aborresca
Que la voluntat que 't tinch
Te juro que será eterna.

Sols voldria ¡valdament!
Que com jo t' enamoreses,
Y que juguet d' un mal cor
Fossis un niu de tristesas.

Que com mes gran ton amor
Mes aborrida 't vegesses
Rihentse ton estimat
De tos plors y de tas queixas.

Llavors sabrias com son
Las penas que m' atormentan,
Y l' amargor de la fel
Qu' á glops, á glops, m' has fet beure.

Llavors, vegent quant sufreix
Un cor que, trist, aleteja,
Aburit y trepitjat
De la joya per qui alena;

Tal volta 't sabria greu
D' haberne estat tan crudela,
Y 'm ferias, dantme un sí,
Lo mes ditxós de la terra.

ANTONI VILA.

CONSISTORI DELS JOCHS FLORALS.

Composicions que s' han rebut en esta Secretaria desde 'l 30 del últim Mars fins al 10 inclusiu del present.

89. Amor á una pastora.—*La vi tan fermosa—que apenas creyera—que fuese vaquera—de la Finojosa.* (MARQ. DE SANTILLANA).—90. Lo sigle de les llums (sátira).—*Boca que vols, cor que desitjas.*—91. Cant de Salomó.—*Ego dilecto meo et dilectus meus mihi* (*Cantica canticorum*, cap. VI ver. 2).—92. L' ombra del Rey en Jaume.—*Quousque tandem?*—93. A la pus bella parla.—*Encar hi ha cors que pregan no mes que en catalá.*—94. Atlant.—*Atlantis, cinctum assidue cui nubibus atris—piniferum caput et cento pulsatur et imbr.* (VIRG.).—95. Á Puget l' Estatuaire.—*Felicitas publica. Le marbre tremble decant moi.*—96. Dins lou bos. A Teodor Aubanel.—*Spes. La Prouvenço flourirà.*—97. La mare cegueta.—*Caritat enviada del cel, cap com tu.* (A. DE BOFARULL).—98. La mort d' en Jaume.—*Com ell cap mes.*—99. La patria catalana.—*No estima á sa nació qui no estima á sa provincia.*—100. Lo ver! lo bell! lo bó!—*A na Maria L.*—101. La orfaneta de mare.—*Jo rinch ab la fe del cor—á dar un cor per divisa.*—102. Igualtat.—*La dolenta ni may que torni.*—103. El setgle XIX.—*Ja s' acaba.*—104. ¡Ay claustra!—*In Jacob inhabitat... et in electis meis mitte radices.*—105.—La vida del camp.—*Que descansada vida.*—106. La mort de S. Pau.—*Ego enim jam delibor et tempus resolutionis mee instat. Bonum certamen certavi, cursum consummavi.....* (Epist. 2.ª ad Tim. cap. VI).—107. La dardniero pensado. En memori de moun ami Maurel.—*Dulcis amor patrie.*—108. S. Bernat d' Alcira.—*Llegenda relligiosa.*—109. A la Muso.—*Amors me fai cantar et esbaudir.* (MIRAVALS, ms. Lavallière, pièce 730, f. 87).—110. Tal farás tal trovarás.—*Es veu forosa.*—111. Desitx.—*Un no rompido sueño,—un dia puro, alegre, libre quiero.* (FRAY L. DE LEON).—112. Lo temple.—*Mi casa casa de oracion será llamada de todas las gentes.*—113. La meua amor.—*Cami del cel.*—114. Lo nostre pœma.—*Agere.*—115. Barcelona y son rey.—*Qui mor per la patria no mor may.* (ANTONI DE BOFARULL).—116. A...—*Avuy que es lo teu sant jo cantaré.*—117. Epistola.—*A...*—118. Nadal.—*Hossanna.*—119. La mort de la chatouno de Tavan, Mireieto. Á Tavan.—*La mort a des rigueurs á nulle autre pareilles—on a beau la prier—la cruelle qu' elle est se bouche les oreilles—et nous laisse crier.*—120. L' angel del amor.—*Cada cosa te son temps.*—121. Armonias del Univers.—*¿Quis Deus magnus sicut Deus noster? Tu es Deus qui facis mirabilia solus.* (David, Salm. LXXVI, vers. 14 y 15).—122. La vera sabiduria.—*Hoc unum necessarium.*—123. La festa dels Jochs Florals.—*Les minyones de setze anys—ja son noyes casadores.*—124. La mal maridada.—125. La tomba del cor.—*Ay amor á quants n' enterras!*—126. Soletat.—*Lejos de mi placeres de la tierra.* (ZORRILLA).—127. Cosas de Barcelona.—*Mes val una barretina—que un barret de tercets pis—mes m' aymo una mantellina—que en lo cap casco postis.*—128. Patria.—*Facit indignatio versus.*—129. Exaltació de la fe.—*Sens fe ningú pot salvarse.*—130. Lo lliri blanch.—*Madrigal.*—131. Sta. Eularia.—*Digna sou de Barcelona—gran patrona—hont vostra llahor se canta—Eularia verge molt santa.*—132. Terme sagrat.—*Maneat in seculum.*—133. La conquesta de Barcelona.—*Llegenda del temps vell.*—134. Lo testament del manyá.—*Que es la mayor maldicion—que pueden darte los hombres.*—135. Lo cavaller sens tatxa.—*Honra donan ab sos llabis—los cavallers y ben nats—qui escup en la honra dels altres—escup sa propia maldat.*—136. Al Senyor Deu de los exércits.—*Sanctus, sanctus, sanctus.*

—137. La maca del carrer.—Paciencia.—138. Ays del cor.—*Jo so ben cert que vos ne sou ben certa-de mon voler del qual me so callat.* (AUSIAS MARCH).—139. Les dues tortores.—*Lo esparcer no 'ls haurà pas-ni 'l fibló de greu oratge.*—140.—Oda á Deu.—*Unus est trinus et trinus est unus.* (ST. AGUSTÍ).—141. Vanitas vanitatum.—*Omnia vanitas.*—142. Plant.—*Isqui á la mar del mon ab totes veles-remant lo braç, sens fre, cluchats los uyls, etc.*—143. Ma esperansa.—*Amor.*—144. L' amor meva.—145. Armen-Roda.—*Recorts.*—146. La flor del cel.—*Balada.*—147. Epístola.—*A ciutat que hi estiga qui hi es nat.*—148. Partida.—*Sus! via sus! á Mallorca! Mort als alarbs!*—149. Santueri.—*Al trocador que canta-enniua en tes muralles.*—150. La floreta del bosch.—*Benehit qui l' ha creada.*—151. Gotx en llahor de la Mare de Deu.—152. Quadros de historia catalana. (Segle XVIII).—*E veritat sia dita com se deu á la historia, quen ha desser verge, e molt pura, e molt neta dinseñat e de mentida.* (BOADES).—153. Lo combat de Cadaques.—*Fué esta victoria una de las mas notables que hubo por mar en aquellos tiempos.* (1285). (ZURITA).—154. Fantasia.—*Amor.*—155. Epístola.—*Si vales bene est, ego quidem valeo.* (CICERON).—156. Anyoransa.—157. Eularia.—*Desijant martyri pendre etc.* (Cobles de Sta. Eularia).—158. A la Patria.—*L' amor de Deu, la llar de la familia, les glories de la patria y de sa llengua-exalcarán los fills de Catalunya-com bons germans dels altres fills d' Espanya.* (M. V. AMER).—159. Poblet.—*Aquí la patria fou.*—160. Independencia.—*Nostre senyer faziá á vos companha-perque en ren no-us cal dptar.* (PAU LANFRANC).—161. Madrigal. A C...—*Eros.*—162. Lo primer aniversari.—*Tu cruda ausencia mi dolor apura-y el no haberla jay! de mi! jamás pensado-dobla al misero pecho la amargura.*—163. A...—*Jo vull amor perque mon cor vol viuren!* (F. P. BRIZ).—164. Sant Francesch s' hi moria. Tradició històrica.—*Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo.* (Cant. cap. II v. 5).—165. Amor.—*Si lo sol de mon amor-no tingues posta-jo hauria ben començat-aquí la gloria.*—166. Jehovah.—*Venite adoremus et procidamus ante Deum.* (Psal. 94).—167. Lo boig y 'l mendicant.—*Nos cognoscimus Deum ex operibus suis.*—168. Lo fosser.—*Deu no ho vullga.*—169. Lo cor me fa mal.—*Qui no nes trist de mos dictats non cur.*—170. La patria catalana.—*No hi ha millor que mantellina blanca-no hi ha millor que barretina roja.*—171. Plant.—*.. dite, dite-chi la ridusse á tale.* (LEOPARDI).—172. Catalunya.—*Sancera 's trova aquí.* (ADOLF BLANCH).—173. A la claror de la lluna.—*Mi mente se derrama.*—174. Naixement de Jesus.—175. ¡Visca Aragó!—*Et fleverunt eum omnis populus etc.* (MACHABEOS).—176. Neguit de rey.—*Aixó no es viure.*—177. Somnis d' infant.—*Terrebis me per somnia etc.* (JOB. VII-14).—178. A Tarragona.—*Tarraco, quanta fuit ipsa ruina docet.*—179. Llàgrimas.—*Qui es qui essent catalá no aspira á gloria.*—180. Lo sagrament d' en Jofre.—*No sen gaudirá.*—181. Lo rector de Santa Pau.—*Deu ho vol!*—182. L' hostal de la Gleura.—*No hi ha lliri sense flor etc.*—183. A un jove. Epístola satírica moral.—*Denme una leccion siquiera etc.*—184. A la vista d' unas runas.—*Cantar la memoria de la patria es dols etc.*—185. Los trenta d' en Gotti.—*Ja haviam perdut-cent valents companys.* (MISTRAL).—186. Lo castell esfondrat.—*Miracle.*—187. La batussa.—*Al peu de las murallas-dexaren son plomall.*—188. Tristos recorts.—*Tot passa.*—189. La rosa blanca.—*Una floreta.*—190. Joan Blanca.—*A bans es l' honra que tot.*—191. A la lluna.—*Pobre esperansa mia.*—192. Al segle.—*Que rumor-lejos suena que el silencio etc.*—193. Batalla e derrota del turchs en lo mont Tauro.—*Desperta ferro.*—194. Egloga.—*Cançion si tanto de primor tuvieras-como tienes de amor etc.* (BALBUENA).—195. La cançó de Parena.—*Cada llá-*

grima una perla etc.—196. Lletrilla.—*D' est modo sorint parlava etc.*—197. Un quènto del avi.—*Pobreta.*—198. La casa del Canigó.—*Be prou que 'n se de corrandes etc.*—199. A Maria.—*Tal es el nombre y la muger que adoro, etc.*—200. Les dues ànimes.—*Ecce sponsus venit.*—201. Catalina Sandoval.—*L' espós vull de sanch real, etc.*—202. Los aucells missatgers.—*Rondalla.*—203. La enamorada.—*Jo 'm moro de neguit.*—204. A ma patria.—*En tiempos descenturados-el poeta es un profeta-de dolores.* (V. BARRANTES).—205. En Sellé.—*A n'eus meus amichs qu'en dia de San Jaume avespere, etc.*—206. Lo Nunci.—*Dihuen si...*—207. Flor de lliri.—*Oh amor.*—208. La cançó de la velluria.—*Es la patria del meu cor.*—209. L' apòstol.—*Per amor de Deu.*—210. A una morta.—*Y mi males tan entero que mueropor-que no muero.*—211. Salve Regina.—*Surt, bella nineta, etc.*—212. Caramellas.—*Surt, bella nineta, etc.*—213. Cançó de gesta.—*Dieus si'l play, me donlezer.*—214. La pregaria.—*Orate.*—215. Jorn de gloria.—*Octubre de 1282.*—216. Anyoransa.—*Jo anyoro la meua mare, etc.*—217. L' enamorada.—*Violeta.*—218. La agonía del Rey Ferrant.—*A b sang de las mevas tenas-lo pactat esborraria.*—219. A Roma.—*Spes.*—220. Perdó.—*Deu.*—221. Lo valent de San Celoni.—*Investigacions històriques.*—222. Epístola á en....—123. Pobre nina.—*Perdó.*—224. Epístola.—*A mon amich J. S. B.*—225. La Tempesta.—*Resa, resa filla meua.*—226. Lo cant d' una montanya.—227. Benedicció de Deu.—*Benedicite omnia opera.* (DAVID).—228. Las campanas.—*Plausi á Deu que quant la terra, etc.*—229. El cor de Jesus.—*O fons amoris inclyte, etc.* (S. BERNAT).—230. Les estrelles.—*Estrelles-poesia del cel.* (BYRON).

Lo que 's fa públich per á coneixement dels interessats.

Barcelona 11 de abril de 1874.—P. A. del C. Joan Sardá, secretari.

NOVAS.

Tot lo que sia popularisar directa ó indirectament las produccions catalanas es per nosaltres digne de llohansa; y per aixó no podem menys d' aplaudir la determinació de la Junta de la societat dramática Pitarra de regalar á tots los concurrents á las funcions que dona en lo Romea uns cromos ab los principals tipos de las obras d' aquell popular autor. L' haverse encarregat de la confecció dels metexos lo Sr. Padró, com á dibuxant, y 'ls Srs. Calado y Verdagner y C.^a de la de tiratge y demés, fan creure que serán un treball de gust verament artístich.

S' ha posat á la venta en lo magatzem de música del Sr. Budó la dansa americana del aficionat senyor Nubiola, titulada *El Manzanillo*. Creyem que obtindrà del públich perfecte acullida, perque en tots los balls y reunions particulars en que s' ha ecxecutat, ha estat rebuda ab gran aplauso. La impressió bona y la forma molt original ab que s' ha grabat, contribuirán molt á la venta que desitjem al autor.

SUSCRIPCIÓ PERA ERIGIR UN MONUMENT
Á JOSEPH A. CLAVÉ.

Suma anterior 224 rals.—Heribert Mariezcurrena, 10.—Modest Vidal, 40.—F. Pi, 10.—Total 284 rls.

Estampa de La Renaxensa, Montjuich del Bisbe, núm. 3.